

немирникъ — *сиври демиръ*. Но сжжденията му относително ученността на даскала ми Пеня бѣхъ на мѣстото си. Отъ сетнѣ скоро азъ разбрахъ, че моя даскалъ дори и тогива не е знаелъ по-много отъ мене. Занимателенъ ще бѣде разказътъ ми за това.

На 1847 г. — прѣвъ пролѣтѣта, единъ съученикъ отъ класса ни, най-възрастния между всички, Спиридонъ Петровъ Кьорчолу,¹⁰⁾ ми се похвали, че даскалъ Пеню му обѣщаль да го испрати на свои разноски въ Панагюрище, да се учи при даскалъ Савва Илиевъ (Радуловъ). Дѣйствително, това се сбъдна. Слѣдъ шесть мѣсеци Спиридонъ се завърнѣ и постѣпи въ класса вече по-ученъ отъ насъ, та отъ съученикъ станѣ ни учителъ. Почнѣхми да учимъ Кратката География на Савва Илиева, кривъ букваленъ прѣводъ отъ грѣцки, печатана въ Смирна, и неговата Аритметика—тройното правило. До тогива ний четехми учебниците на даскала Христкая Павловича.

— Спиридоне, я покажи урока на класса, — че менъ не ми е добрѣ, кажеше му даскалъ Пеню и отиваше въ стаята си да лежи.

Даскалъ Пеню наистина постоянно боледуваше: въ лѣтната горещина той обличаше дебели потури, *салтамарка* съ кожи и кожухъ отгорѣ — такъва му бѣше носията; тя сама цѣла болестъ. Но и пакъ не бѣше болестъта му причина да не прѣподава на класса, а защото не знаеше нищо отъ прѣ-

статочна прѣдвидливост да ги спазѣ. Тѣ бѣхъ цѣла историческа архива. Спазвамъ въ памята си, че на 1856. когато устройвахми революционното движение подъ прѣводителството на дѣдо Никола и кореспондирахми съ Славейкова въ Трѣвна за това и за други народни работи, той ми писа единъ пѣтъ: „Ударий юзда на родолюбиего си, *вере ще истеглишь пещималя!*“ Свѣтътъ му бѣше правъ. Наистина, истеглихъ *пещималя* — икономическото си разорение. Съ друго писмо, единъ пѣтъ жмрѣше на учителя Кънча Кесариева по това революционно приготвление: „г-нъ Кесариевъ туря хората тука на тръвѣ, а самъ той сѣди на памучно шалте.“ Съ смъртъта обаче на дѣдо Никола, убитъ отъ заплетата въ Трѣвненското селце, Дончовци, гдѣто бѣше прибѣгналъ, се покри цѣлото съзаклятие и никой други не пострада освѣнъ хванкитѣ отъ четата му. Самото правителство гледаше да умаловажи това движение, нарече го *чаклянско*, и се въздрѣжа да дири съзаклятиците. Властитѣ въ Търново арестуваха тогава само учителя К. Кесариева за едно денонощие и го пусгнахъ. Освѣнъ това, тия власти сами разгласиха, че това движение било устроено отъ владиката Неофита, за да компромитира българитѣ; че дѣдо Никола билъ подкупенъ за това отъ него. И тая лъжа всички заинтересувани, всѣкой за своя смѣтка, побързахъ да я повѣрватъ, што едва ли не остана историческа истина („Славянинъ“ год. 1884 бр. 64—66). Но за всячко това, на свое мѣсто, когато ще говорѣ за „*Нашитѣ застрѣ*“.

¹⁰⁾ Спиридонъ Петровъ Кьорчолу, братъ на чувония волентиринъ, Навелъ Петровичъ Грамадовъ, слѣдъ като слѣдва малко врѣме при Михаиловски въ Елена, постѣпи учителъ въ Ески-Джумая на 1851 и учителствуваше тамъ до края на живота си, до подиръ освободителната война, пенсиониранъ въ послѣднитѣ му старчески години.